

Klasseromprosjekt

"Tilpasset begynneropplæring i norsk:
Er Språkverksted et godt
arbeidsverktøy?"

Gjennomført av
Sissel Andreassen
Lena Fjærem Lemstad

Høgskolen i Bodø kommune
Norsk 3
2004/05

Bønn til deg som skal lære meg å lese

Lek med meg, fortell for meg,
lær meg rim og regler!
Lær meg sanger, lær meg eventyr,
snakk med meg!
La meg få mime og dramatisere!
Lytt til det jeg forteller!
Lær meg hva skjønnhet og trygghet er!
Vis meg hva kjærlighet er!

Før du vet av det, kan jeg være
et barn som leser!

Anne Lise Gjerdru

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1

1.0 Innledning	side 4
1.1 Problemstilling	side 4
1.2 Bakgrunn for valg av oppgave	side 5
1.3 Målet med oppgaven	side 5
1.4 Kort om metodevalg og gjennomføring	side 5
1.5 Rapportens oppbygging	side 5

Kapittel 2

2.0 Definisjoner og teorier	side 7
2.1 Definisjoner	side 7
2.1.1 Tilpasset opplæring	side 7
2.1.2 Begynneropplæring	side 8
2.2 Språklig bevissthet	side 8
2.2.1 Ulike former for språklig bevissthet	side 9
2.2.2 Arbeid med språklig bevissthet	side 11
2.3 Verkstedpedagogikk.....	side 12
2.4 Språkverkstedet	side 13

Kapittel 3

3.0 Metode	side 15
3.1 Kartleggingsprøver	side 15

3.1.1 Presentasjon av kartleggingsprøven "Iakttakelse av språklig oppmerksomhet"	side 16
3.2 Organisering av Språkverkstedet	side 17

Kapittel 4

4.0 Kriterier for utvelgelse av informanter	side 19
4.1 Presentasjon av informanter med resultat og kort drøfting	side 19
4.1.1 "Øyvind" 5.11 år	side 19
4.1.2 "Harald" 6.5 år	side 21
4.1.3 "Lene" 6.3 år	side 22
4.1.4 "Vera" 6.1 år.....	side 23
4.1.5 "Heidi" 7.1 år	side 24
4.1.6 "Kjell" 7.11 år	side 25
4.1.7 "Bendik" 7.0 år	side 26
4.1.8 "Marit" 6.11 år	side 27

Kapittel 5

5.0 Sammenfattende drøftinger	side 28
5.1 Drøfting av Språkverkstedet som arbeidsverktøy	side 29

Kapittel 6

6.0 Avsluttende kommentarer	side 31
-----------------------------------	---------

Litteraturliste

Vedlegg 1: Kartleggingsprøven "Iakttakelse av språklig oppmerksomhet"

1.0 Innledning

Tilpasset opplæring er et grunnleggende prinsipp i den norske grunnopplæringen. Gode læringsresultater skal bygge på at alle elever får en undervisning som er tilpasset deres evner og forutsetninger. Begrepet "Tilpasset opplæring" står sterkt både i opplæringsloven, L- 97 og Stortingsmelding 30, "Kultur for læring". Opplæringsloven sier i §1.2 under formålet med opplæringa :

"...opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den den enkelte eleven, lærlingen og lære kandidaten..."

L- 97 sier det mulig enda tydeligere under prinsipp og retningslinjer for opplæringa i grunnskulen (L-97:58):

"Det lovfaste prinsippet om tilpassa opplæring skal komme til uttrykk i heile verksemda i skulen. Alle elevane, også dei med særlege vanskar eller særlege evner på ulike områder, må få møte utfordringar som svarer til føresetnadene deira. Individuell tilpassing er nødvendig for at alle elevar skal få eit likeverdig tilbod..."

Med stortingsmelding 30 "Kultur for læring", og planlegging av nye læreplaner for den 10 – årige grunnskolen ble begrepet på nytt satt på kartet:

"...Vi skal strekke oss etter idealet om å gi alle elever tilpasset og differensiert opplæring ut fra deres egne forutsetninger og behov. Alle elever er likeverdige, men ingen av dem er like..." (St.meld.30."Kultur for læring", innledning")

1.1 Problemstilling

Med utgangspunkt i prinsippet om tilpasset opplæring velger vi som lærere i småskolen å lage et klasseromprosjekt hvor vi vil undersøke om Språkverksted er et godt arbeidsverktøy i begynneropplæringa. Vår problemstilling blir derfor:

**"Tilpasset begynneropplæring i norsk:
Er Språkverksted et godt arbeidsverktøy?"**

1.2 Bakgrunn for valg av oppgave

Vi er lærere ved to skoler i Bodø kommune, og jobber i hovedsak med barn i aldersgruppen 5 – 8 år. Vi jobber med lese- og skriveopplæring i vårt daglige virke, og er i tillegg studenter ved Norsk 3 studiet. Våre respektive skoler har etter vårt ønske kjøpt inn Språkverkstedet til bruk i den grunnleggende lese- og skriveopplæringen. Ved å arbeide systematisk med Språkverkstedet ønsker vi å se om dette er et arbeidsredskap som gir det nødvendige læringsutbytte, og tilfredsstillende kravet om tilpassert opplæring.

1.3 Målet med oppgaven

Vårt mål med dette klasseromprosjektet er å se nærmere på følgende:

- ✓ Er Språkverkstedet et godt hjelpemiddel for arbeid med språklig bevissthet i begynneropplæringa i Norsk?
- ✓ Gir Språkverkstedet nødvendig tilpasset opplæring?

1.4 Kort om metodevalg og gjennomføring

I dette klasseromprosjektet har vi brukt en vitenskapelig – kvalitativ metode for å kunne undersøke om Språkverkstedet gir tilpasset undervisning i begynneropplæringa. Vi har kartlagt et visst antall barns språklige oppmerksomhet. Ut fra denne kartlegginga plukket vi ut 8 barn som vi ville bruke som informanter. I tillegg til kartlegging har vi brukt observasjon og samtale med informantene.

1.5 Rapportens oppbygning

Vi har valgt å begynne denne rapporten med å definere begrepene tilpasset opplæring og begynneropplæring da dette er viktige begreper i vårt klasseromprosjekt.

I rapportens teoridel, kapittel 2, tar vi for oss området språklig bevissthet relativt grundig da dette er et viktig og sentralt arbeidsområde i begynneropplæringa i norsk. Til sammen danner dette fundamentet i vårt klasseromprosjekt. Videre presenterer vi verkstedpedagogikken generelt, og Språkverksstedet spesielt.

Kapittel 1 Innledning

I kapittel 3, rapportens metodedel, sier vi noe om viktigheten av å kartlegge elever for å få et godt grunnlag for tilpasset opplæring. Vi presenterer her også kartleggingsprøven vi har brukt i vårt prosjekt, og begrunner hvorfor vi valgte nettopp denne prøven. Selve kartleggingsprøven ligger som vedlegg til rapporten. Kapittelet avsluttes med hvordan vi valgte å organisere og gjennomføre Språkverkstedet i vårt prosjekt.

Vi har valgt å lage et eget kapittel, kapittel 4, for å presentere de 8 informantene til klasseromprosjektet. Informantene blir presentert hver for seg med fiktive navn, resultater fra kartlegging, samt våre observasjoner underveis i prosessen. Etter hver informant har vi kort drøftet elevens faglige utbytte av Språkverkstedet sett i lys av tilpasset opplæring. Dette for å få et oversiktlig bilde av de funn og resultater kartlegging og bruk av Språkverkstedet gav oss.

I kapittel 5, drøftning, ser vi nærmere på de samlede funnene klasseromprosjektet har vist i forhold til tilpasset opplæring. Vi setter her fokus på positive sider ved Språkverkstedet, men peker også på viktige forutsetninger som må være tilstede for å kunne arbeide med materialet.

I kapittel 6 avrunder vi rapporten med noen avsluttende kommentarer.

2.0 Definisjoner og teorier

2.1 Definisjoner

Når vi i denne oppgaven skal se nærmere på om Språkverkstedet er et godt arbeidsverktøy i forhold til tilpasset opplæring i lesing og skriving finner vi det hensiktsmessig å starte med noen definisjoner.

2.1.1 Tilpasset opplæring

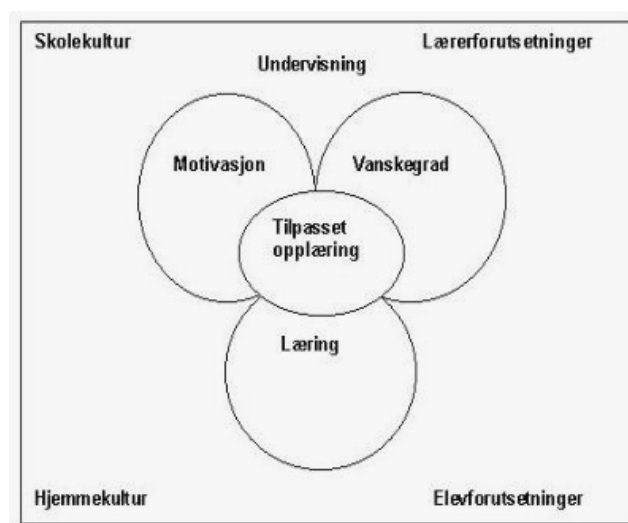
Vi har i denne sammenhengen valgt å bruke Strandkleiv og Lidbäcks definisjon av tilpasset opplæring (elevsiden.no 2004. 2):

”Tilpasset opplæring er tilrettelegging for læring der eleven, utfra evner og forutsetninger, søker utfordringer og utvikler seg faglig, sosialt, fysisk og personlig. Tilpasset opplæring bygger på kunnskap om og forståelse av elevens læreforutsetninger og personlighet. Læringen foregår i området mellom det eleven kan og det eleven står for tur til å kunne.”

Strandkleiv og Lindbäck tar utgangspunkt i L-97, opplæringsloven, samt pedagogisk og psykologisk teori når de har valgt å definere tilpasset opplæring på denne måten. De har også valgt å lage en modell som angir nødvendige ingredienser i all tilpasset opplæring. De mener denne modellen søker å forenkle, men samtidig illustrere kompleksiteten i begrepet tilpasset opplæring. Graden av tilpasset opplæring øker når de ulike delene spiller på lag og nærmer seg sentrum av modellen. Stradklev og Lindbäck mener at de ulike komponentene i modellen opptrer i et samspill og dermed påvirker hverandre gjensidig.

Tilpasset opplæring, TPO-modellen:

(elevsiden.no.2004. 2)

2.1.2 Begynneropplæring i norsk :

Med begynneropplæring i norsk mener vi her arbeidet med den grunnleggende lese- og skriveopplæringa som forgår på 1. og 2. trinn.

2.2 Språklig bevissthet

Forskning har i løpet av de siste 20 årene rettet fokus mot viktigheten av å arbeide med barns språklige bevissthet. Ingvar Lundberg er kanskje den forskeren her i Norden som for alvor satte diskusjonen på dagsorden med hensyn til betydningen av språklig bevissthet som en viktig forutsetning for en vellykket lese- og skriveinnlæring. Dette ble gjort gjennom et banebrytende forskningsarbeid på begynnelsen av 1980 tallet som viste at trening av språklig bevissthet gav positiv effekt med hensyn til begynnerlesingen. Denne forskningen ble fulgt opp og bekreftet av Lundberg, Frost og Pettersson i perioden 1985-88 gjennom Bornholmundersøkelsen. Disse resultatene viste også at trening i språklig bevissthet reduserte forekomsten av lese- skrivevansker (Haugstad:88).

I forbindelse med begynneropplæring i lesing og skriving defineres språklig bevissthet som evnen til å forstå at språket både har en innholdsside og en formside, og å ha evnen til å kunne veksle mellom disse perspektivene(Kulbrandstad:82). I korte trekk kan en si at språklig bevissthet er en samlebetegnelse for kunnskap om språk. Barn trenger kunnskap for å forstå at det vi sier også kan uttrykkes skriftlig. Barn trenger erfaring med at vi har bokstaver som ser slik ut, men høres sånn. Språklig bevissthet er å kunne reflektere over ordets form – enten det gjelder uttale eller skrivemåte. Barn må lære å skille ut ord i talespråket, og de må lære om ordets form. Hvilke ord er korte, og hvilke ord er lange. De må videre kunne rime og analysere ord i mindre enheter. For å forstå fonemprinsippet må barn kunne foreta en fonemanalyse av det talte ord. Denne analysen er nødvendig for å kunne lese alfabetisk skrift. Barn trenger ikke å være fonologisk bevist for å forstå eller produsere tale. Først når de skal starte med den første leseopplæringen, er dette en forutsetning(Kulbrandstad:85).

Språklig bevissthet, blant annet de områdene som beskrives nedenfor, synes som tidligere nevnt, å være viktige aktiviteter for en god lese – og skriveutvikling. Læreplanen for småskolen fokuserer nettopp på aktiviteter som skal fremme den språklige bevisstheten og gi elevene god innsikt i hvordan tale og skrift henger sammen. Samtidig fokuseres det på at *barn vil ha ulik tempo i sin skriftspråkutvikling, og at de skal ” ta bokstavane i bruk i si eiga takt”* (L97:117).

2.2.1 Ulike former for språklig bevissthet

Språklig bevissthet blir vanligvis delt inn i fire ulike områder; fonologisk-, morfologisk-, syntaktisk- og pragmatisk bevissthet.

Fonologisk (og fonemisk) bevissthet

Oppmerksomhet mot talespråkets form kalles *fonemisk bevissthet*. Det er først og fremst den fonologiske bevissthet som har stått frem som en sentral faktor i lese- og skriveopplæringen, særlig når det gjelder forebygging av lese- og skrivevansker. Når barn skal knekke den alfabetiske koden – forstå sammenhengen mellom talt og skrevet ord, er det viktig at de har fonologisk bevissthet slik at de greier å oppfatte fonemene i ordet de skal skrive. Hvis et barn ikke forstår at et ord kan deles opp i segmenter vil de heller ikke kunne forstå at bokstaver kan bli ord.(Traavik:31) Talespråket kan deles i forskjellige fonologiske enheter som setninger, fraser, ord, stavelser og språkllyder eller fonem. I den første lese- og skriveopplæringen rettes mye oppmerksomhet mot fonemene i ord. Elevene skal lære å analysere/ dele talen sin i enheter som svarer til det vi kaller fonemer eller lyder. I den grunnleggende lese- og skriveopplæringen bruker en mye tid på å rette oppmerksomhet mot lydsiden av språket. Å lytte ut enkeltlyder i talespråket er et viktig analytisk arbeid. Samtidig skal en forstå at lydene og symbolene refererer til mange ulike fonemer i et funksjonelt tale og skriftspråk. Det å kunne rim og regler, å kunne lage rimord, finne ord som rimer på hverandre, osv. hører inn under fonologisk bevissthet. Likeså å kunne dele ord i stavelser (*he-li-kop-ter*), og å kunne høre om et ord er kort eller langt. Sist, men ikke minst, er det viktig å kunne manipulere med lydene i språket. For eksempel å kunne høre om et fonem er til stede i ordet eller ikke. Arbeidet med talespråksanalysen er en kritisk fase for mange elever, og derfor viktig å bruke tid på for å forebygge lesevansker.

Morfologisk bevissthet

En annen form for språklig oppmerksomhet er det vi kaller *morfologisk bevissthet*. Det betyr blant annet å forstå hvordan språket er bygd opp med sammensetninger og bøyninger av ord. Mange ord består av et morfem. Vi setter sammen morfemer for å få fram nye betydninger. For eksempel substantivet "hell" består av ett morfem. Setter vi til endelses morfemet –dig får vi adjektivet "heldig". Setter vi til morfemet "u" foran, får vi ordet "uheldig" som gir motsatt betydning. For fullt ut å mestre skriftspråket, må elevene utvikle rask evne til identifisering av det skrevne ord, slik at oppmerksomheten kan rettes mot innholdet i teksten. Det å kunne gjenkjenne de morfemer som ord er satt sammen av, gir en effektiv og sikker ordavkoding. Kunnskap om at morfemer alltid skrives likt, gir støtte til rettskrivningen av ikke lydrette ord.

Syntaktisk bevissthet

Syntaktisk bevissthet har med setninger å gjøre og betyr blant annet å reflektere over den indre sammenheng i setninger. Det innebærer blant annet å kunne oppdage om et utsagn er riktig eller galt på bakgrunn av at ord mangler eller står i feil rekkefølge. Bevisstheten om setningsstruktur og evne til å gripe fatt i sammenhengen i en tekst styrker også leseutviklingen.

Pragmatisk bevissthet

Pragmatikk betyr i denne sammenhengen læren om bruk av språket. Hvordan vi bruker språket i sosiale sammenhenger, om vi forstår tema i samtalen, hvordan vi vil formidle det vi vil si, og om det passer å si det. Pragmatikk handler her om forholdet mellom det som sies, kontekst og samtaleferdigheter, men også om intensjonen. Hva ønsker vi å oppnå med det vi formidler. Pragmatisk bevissthet er viktig for å kunne uttrykke seg både muntlig og skriftlig på en slik måte at mottakeren forstår budskapet. Barn skal utvikle mottaker bevissthet som en del av den pragmatiske bevisstheten. De må ha bevissthet om hvilken informasjon mottakeren trenger for å forstå et budskap. Pragmatisk kompetanse blir dermed en innfallsport til sosial kompetanse.

2.2.2 Arbeid med språklig bevissthet

Barn er ulike og befinner seg på ulike stadier når det gjelder utviklingen av den språklige bevisstheten. De har derfor behov for å gjøre mange forskjellige ting. Det er lærerens oppgave å legge til rette for at elevene får mulighet til dette både gjennom fellesaktiviteter, smågruppeaktiviteter og individuelle, mer eller mindre selvstendige, aktiviteter – jmf tilpasset opplæring. For å kunne organisere dette på en hensiktsmessig måte kan stasjonsundervisning være en god metode. Stasjonsundervisning vil kunne favne rundt alle de ulike måtene å jobbe på. Lager en seg i tillegg et system der gruppene roterer skal det være mulig å skape et variert og tilpasset opplegg for de aller fleste av elevene. Å benytte seg av verkstedpedagogiske prinsipper vil her kunne være en god løsning.

2.3 Verkstedpedagogikk

Verkstedpedagogikken ble utviklet av Arne Trageton. Han hentet sin inspirasjon fra John Deweys prinsipp "learning by doing". Deweys mente at små barn best lærer gjennom konkrete handlinger og arbeidsoppgaver, og at læreren skal være en veileder og støttespiller i arbeidsprosessen. Verkstedpedagogikken består av tre arbeidsdeler/faser:

1. Motiveringsfasen
2. Arbeidsfasen
3. Bearbeidelsesfasen

I motiveringsfasen får barna vite hva verksteddagen skal handle om. Det kan være en fortelling fra pensum, et problem, en oppgave og lignende. I arbeidsfasen skal elevene løse oppgaven verksteddagen handler om. Skal en bruke verkstedpedagogikken etter Trageton sin "oppskrift", deles klassen inn i fem grupper som i løpet av fem verksted dager skal arbeide i omgang på de ulike stasjonene. Bearbeidelsesfasen avslutter verkstedet ved at elevene bearbeider inntrykkene i en egen verkstedbok der de skriver og tegner fra dagen, og det de har lært. Språket blir skrift og elevenes egne ord blir betydningsfulle. Arbeidsmåten er tverrfaglig da det er meningen at temaene skal hentes fra ulike fag.

L-97 sier mye om kommunikasjon, samhandling og samarbeid, og sier blant annet:

"...Opplæringa må legge vekt på å styrke samarbeids- og samhandlinga til elevane både i formelle og uformelle samanhengar. Når elevane arbeider saman, lærer dei av kvarandre..."(L-97:62)

I tillegg til konkrete ferdigheter lærer elevene gjennom verkstedpedagogikken å samarbeide, de erfarer ting sammen, noe som igjen er med å utvikle fellesskap. Barna kan arbeide ut fra egne forutsetninger (jmf tilpasset opplæring), og gjennom samarbeid i gruppa lærer de av hverandre. Verkstedpedagogikken tar hensyn til at elevene lærer på ulike måter, noe også L-97 vektlegger bla i norskfaget:

"...Ein skal ta omsyn til at elevar er ulike og lærer på ulike måtar. Opplæringa må sleppe elevane til som aktive utforskande i si eiga læring og på den måte stimulere dei til å bli meir forvitne, få større lærelyst og meir fantasi..." (L-97:113).

Lek skal i vekselvirkning med andre utviklende aktiviteter være en sentral læremetode på småskoletrinnet, og L-97 sier at elevene skal lære gjennom *undring, nysgjerrighet og lek* (L-97:114). Verkstedpedagogikken ivaretar også dette prinsippet da barna utforsker og jobber med materialet i lekpregede aktiviteter i arbeidsfasen.

Verkstedpedagogikken etter Arne Tragetons prinsipper har vært mye brukt i den norske skole de siste ti år, og er det fortsatt. Det har også dukket opp nyere retninger som bygger på Tragetons verkstedprinsipper, bla matematikkverksted og språkverksted. Disse arbeidsmåtene bruker de samme fasene i arbeidsprosessen som Trageton, men bryter med materialvalg.

2.4 Språkverkstedet

Det er mye som kan gjøres, og som blir gjort, for å rette barns oppmerksomhet mot språklig form, og utvikle språklig bevissthet. Mange av øvingsoppgavene som brukes forutsetter et visst kognitivt utviklingsnivå, blant annet evnen til reversibel tenking og desentrering. I følge Piagets teori om kognitiv utvikling kan en anta at barn når dette utviklingsnivået først i 6 – 7 års alderen. Med andre ord i løpet av 1. – 2. trinn. Her finnes det likevel store variasjoner, da noen barn ikke når dette utviklingsnivået før enda senere (Engen:74). Nettopp fordi det finnes så store variasjoner i barns kognitive modenhet er det viktig å legge vekt på lek og øvingsaktiviteter med sikte på å utvikle barnas språklige bevissthet også utover det første året på skolen. Forskning (Engen:81) viser at det er mye som kan gjøres for å stimulere barns innsikt om språklig form som i tillegg bygger på elementer som er en viktig del av barnekulturen. Vi mener at Språkverkstedet er et slikt redskap. I tillegg til å øve på språklig bevissthet i leks form, gir Språkverkstedet mulighet til individuell tilpassning.

Språkverkstedet er bygget på Ringeriksprosjektet og Ringeriksmateriale. Det er utarbeidet av Solveig – Alma Lyster og Heidi Tingleff, og blir gitt ut av Damm forlag.

Språkverkstedet er et materiale som vektlegger arbeidet med språklig bevissthet og kommunikativ vekst. Det er bygget på sentrale teorier om språk og lesing, og forskning

knyttet til lese- og skrivevansker. Formålet med Språkverkstedet er å bidra til å bygge opp et positivt språklig grunnlag for lese- og skriveutviklingen gjennom lek og spill.

Språkverkstedet består av fem esker med ulike spill: Rimspill, samme første lyd spill, språklydspill, sammensatte ord spill og kommunikasjonsspill. Hvert spill har ulike spillvarianter og kan spilles som domino, memory, lotto, svarteper og firkort.

Rimspillet består av fem ulike spillevarianter med ulik vanskelighetsgrad

Samme første lyd spillene består av åtte ulike spillvarianter og vanskelighetsgrader der en skal finne ord som begynner med samme første lyd. I disse to overnevnte spillene øves i hovedsak barnas fonologiske ferdigheter.

Språklydspillene går ut på å finne et nytt ord når vi trekker i fra eller legger til en ny lyd i ordet. Spillet har fem ulike spillevarianter. Dette spillet kan og brukes til å finne homonymer.

Spill med sammensatte ord går ut på at barna skal lage nye ord ved å ta bort eller sette sammen nye orddele. Spillet har syv spillvarianter med ulik vanskelighetsgrad. I språklyd spillene og spill med sammensatte ord, trenes i hovedsak barnas morfologiske, men og fonologiske bevissthet.

Kommunikasjonsspill består av ulike kart der barna skal komme fram til den samme veien ved å kommunisere med hverandre. Hensikten med spillene er å lære barn å kommunisere på en presis måte. Spillene har to deltagere, som sitter slik at de ikke kan se hverandres spillbrett. Det ene barnet har en ferdigtegnet vei på sitt spillbrett, mens det andre barnet har et blankt spillbrett. Spillet går ut på at avsenderen skal beskrive veien på spillbrettet til mottakeren. Mottakeren skal prøve å tegne veien etter hvert som avsenderen forteller. Dette trener avsenderen til å gi klare, entydige beskjeder, mens mottakeren trener på å motta og tolke beskjeder på riktig måte. I dette spillet trenes barna på den pragmatiske bevissthet.

Ingen områder i Språkverkstedet tar direkte for seg arbeidet med den syntaktiske bevisstheten. Dette kommer først inn i bearbeidelsesfasen etter verkstedet. Her lager barna ord og setninger som til sammen blir en liten tekst i verkstedboka.

3.0 Metode

Som nevnt før i oppgaven har alle barn i Norge i henhold til opplæringsloven krav på tilpasset opplæring. Når det gjelder småskolebarn viser undersøkelser at det blant 7-åringene kan være en spredning på 4-5 år når det gjelder modning (Haugstad:122). Denne spredningen kan skyldes mange forskjellige faktorer som vi ikke skal gå nærmere inn på her. Når språklig bevissthet derimot er så viktig i forbindelse med den grunnleggende leseinnlæringen, bør en i henhold til Stanovich(Haugstad:90) teste barns språklige bevissthet på et tidlig tidspunkt. Det handler om å finne ut om barnet har en generell oppfatning av språkets forside og på denne måten legge til rette for opplæring tilpasset den enkeltes behov og forutsetninger. For å kunne teste ut om Språkverkstedet er et godt arbeidsverktøy i begynneropplæringa ble det derfor viktig for oss å kartlegge barnas språklige bevissthet før og etter bruken av Språkverkstedet. Dette i tillegg til at vi har brukt løpende observasjoner og samtale med enkeltbarn.

3.1 Kartleggingsprøver

En god tilpasset lese- og skriveopplæring forutsetter at vi vet hvem elevene er, hva de kan alene, og hva de kan når de får litt hjelp. Å kunne observere elevene med tanke på å finne ut hvilke forutsetninger de har, er likevel ikke alltid lett. Det er viktig at vi som jobber med barna vet hva vi skal se etter, og hvilke type oppgaver som er nyttig å ta i bruk for å skaffe den nødvendige informasjonen om eleven. Dette kan gjøres både gjennom systematisk observasjon når elevene arbeider med praktiske oppgaver, og gjennom systematisk kartlegging. Uansett metode vil det være viktig at en som lærer har i bakhodet at barn utvikler seg ulikt, uavhengig av ulike faktorer som generell modning, språklige ferdigheter og tilgang til et skriftspråkstimulerende miljø.

Det er viktig å være oppmerksom på at en svakhet ved alle observasjons- og kartleggingsinstrumenter er at de bare måler kunnskap og ferdigheter knyttet til bestemte situasjoner. Mange av oppgavetyperne krever at elevene kan hente frem og utnytte kunnskaper og ferdigheter uten at de står i en brukersammenheng.

Kartleggingsprøver gir i tillegg bare et bilde av mestring ”her og nå”. I de laveste klassetrinnene vil dette være spesielt sårbart da elevene kan være preget av situasjoner som har skjedd i friminuttet, hjemmeforhold osv (Engen: 37). Etter kartlegging bør vi som kjenner elevene spørre oss om der finnes resultater i kartleggingen som gir grunn til undring eller bekymring, eller om det kan ha vært ytre forhold som har påvirket kartleggingsresultatet.

Da vi skulle velge kartleggingsprøve i forkant av dette klasseromsprosjektet, ønsket vi å finne en prøve som i størst mulig grad gav oss et bilde av barnas språklige bevissthet. Vi ville ha en prøve der vi kunne arbeide med et og et barn. På den måten ville vi få mulighet til å observere det enkelte barn på en best mulig måte. Gjennom dialog og samspill med barnet håpet vi å få en større forståelse for hvordan det enkelte barn tenkte, hva de mestret, og hvordan de valgte å løse oppgavene.

3.1.1 Presentasjon av kartleggingsprøven ”laktakelse av språklig oppmerksomhet”

Kartleggingsprøven vi valgte å bruke i dette klasseromsprosjektet heter ”laktakelse av språklig oppmerksomhet” (vedlegg 1) Prøven er et vedlegg til et undervisningsopplegg som heter ”8 ukers kurs i språklig oppmerksomhet i begynnelsen av 2.klasse”. Undervisningsopplegget og prøven bygger på Jørgen Frost sin bok om språkleker og arbeid med språklig oppmerksomhet. Kartleggingsprøven og undervisningsopplegget er en omarbeidelse utarbeidet av lærerne Britt Anne Karlsen og Rita Hjelmseth ved Herøy sentralskole. De laget dette opplegget i forbindelse med Fals – prosjektet som ble gjennomført i Alstadhaug kommune i 1991-95 . Vi ble anbefalt denne prøven av logoped Solvår Fygle i Bodø kommune. Vi gjør oppmerksom på at vi har valgt å bruke prøven uavhengig av 8 ukers kurset i språklig oppmerksomhet.

Kartleggingsprøven gjøres en til en, og er derfor ikke egnet til bruk på en stor gruppe barn samtidig. Kartleggingsprøven har en god veiledning som er enkel å forstå og rask å sette seg inn i. Den har også resultatkolonner som kan brukes to ganger slik at

det vil være lett å sammenligne elevenes resultat over to prøver. Slik vi ser det vil også denne kartleggingsprøven være positiv for elevene å gjennomføre, da den medfører en del praktiske oppgaver som bruk av klosser og fargerike bildekort. For oss som gjennomfører prøven vil det i tillegg gi en fin mulighet til å observere barna underveis, både med tanke på hvordan de velger å løse oppgavene, hva de får til, og hva de sliter mer med. Vi kan også underveis i prøven stille barna spørsmål i forhold til hva de tenker, hva de forstår/ikke forstår, og hvordan de kommer frem til de svarene de velger. Med dette mener vi at vi ville få et mest mulig korrekt bilde av barnas ståsted.

Kartleggingsprøven består av fem oppgaver som går på rim, setninger og ord, stavelser syntese og analyse, forlydsanalyse, og fonemer syntese og analyse (Kartleggingsprøve. Vedlegg 1).

3.2 Organisering av Språkverkstedet

Språkverkstedet kan organiseres på flere måter alt etter hva barnas behov er. Når vi presenterer Språkverkstedet i denne oppgaven legger vi til grunn en arbeidsform som bygger på tradisjonell verkstedprinsipp med de tre arbeidsfasene; motiveringsfasen, arbeidsfasen og bearbeidelsesfasen, jmf Trageton.

I motiveringsfasen av Språkverkstedet vil det være svært viktig å gå igjennom alle stasjonene med barna. Dette for at alle skal skjønne hva de skal gjøre, hvilke prinsipper som ligger til grunn for de ulike spillene, og ikke minst, hva de ulike kortene i spillene forestiller. Det er viktig å konkretisere og vise eksempler de første gangene spillene blir gjennomgått. Etter hvert som barna har spilt spillene noen ganger, og gjennomgått hva de skal gjøre, vil motiveringsfasen bli kortere.

I arbeidsfasen ble barna delt i fem ulike grupper med 4 barn på hver gruppe. I vårt klasseromprosjekt valgte vi å samle informantene i to grupper, ei gruppe på hver skole. Gruppene ble satt sammen av elever med ulikt faglig resultat på kartleggingsprøven. Dette skulle blant annet gjøre vårt observasjon- og oppfølgingsarbeid lettere. I løpet av en verksteddagen var barna kun innom en stasjon. Dette ble gjort for at oppgavene skulle være mest mulig oversiktlige, og

Kapittel 3 Metode

elevene skulle få tid til å fordype seg innenfor det arbeidsfeltet spillet representerte. Vi startet med de letteste spillene på hver stasjon. Elevene spilte spillet mellom to og tre ganger. Arbeidsfasen varierte mellom en halv, og en time i varighet. I bearbeidelsesfasen arbeidet barna individuelt i verkstedbøkene med bla:

- hvilken dag og dato verkstedet var
- hva de gjorde på verkstedet og hva de lærte
- hva de synes om verkstedet

Elevene tegnet og skrev fra dagen, hva de hadde jobbet med, og hva de har lært. Ved behov kunne elevene bruke sekretærhjelp. I bearbeidelsesfasen ble det vektlagt å arbeidet med setninger og ord, altså den syntaktiske bevisstheten.

4.0 Funn og resultater med korte drøftinger

4.1 Kriterier for utvelgelse av informanter

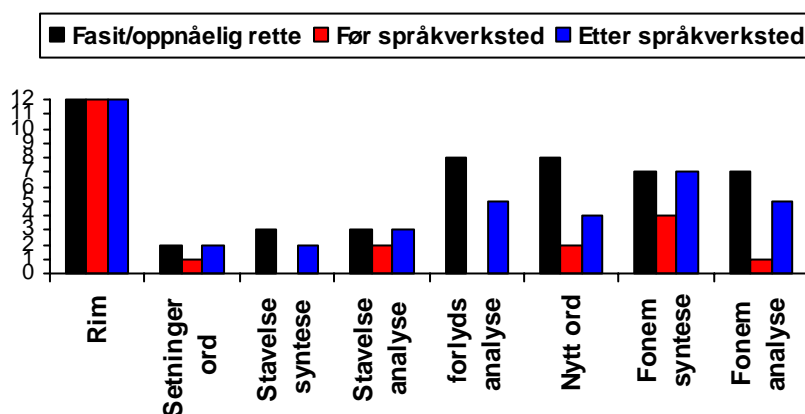
For å undersøke om Språkverkstedet gir en tilpasset begynneropplæring i norsk til elever på 1. og 2. trinn, valgte vi å plukke ut 8 enkeltelever med ulikt resultat på kartleggingsprøven. Det første valget av informanter ble gjort etter den mer uformelle kunnskapen vi hadde om elevene. Ut fra dette ble kartleggingsprøven "iaktakelse av språklig oppmerksomhet" tatt på det enkelte barn. Etter denne kartleggingen plukket vi ut 8 enkeltbarn der noen av barna skåret høyt i forhold til språklig bevissthet, noen var svake i forhold til språklig bevissthet, mens resten skårte midt på treet. Denne gruppa mener vi dermed vil kunne representere gruppa av barn vi til daglig har med å gjøre i vår skolehverdag.

4.2 Informantene med resultater

Vi vil i det følgende presentere våre informanter med resultater på kartlegging av språklig bevissthet. Vi har laget søylediagram som viser resultatene før og etter bruk av Språkverkstedet. I tillegg presenterer vi noen av våre observasjoner underveis i barnas arbeid. Vi har med noen eksempler på kommentarer fra barna. Etter hver enkelt observasjon drøfter vi kort hvordan Språkverkstedet har vært tilpasset det enkelte barns opplæringsbehov.

4.2.1 "Øyvind", 5.11 år

Kartlegging av "Øyvind" sin språklige bevissthet før og etter språkverksted:

"Øyvind" er en gutt som virker umoden i forhold til de andre barna i gruppa. Han ble i barnehagen tilmeldt PPT grunnet store konsentrasjonsvansker, noe lærerne på skolen ser tydelig. "Øyvind" får ikke med seg beskjeder, og trenger tett oppfølging av en voksen for å komme i gang med oppgaver. Han kommer fra et ressursfattig hjem med lite stimulering, men får noe hjelp til hjemmearbeid.

Lærerens observasjoner:

"Øyvind" trenger hjelp til å komme i gang under fire av de fem verkstedene. Det eneste han klarer helt uten hjelp er rimspill. Når det gjelder å dele ord i spillet sammensatte ord, og i kommunikasjonsspill, viser "Øyvind" at han klarer en god del når han observerer hva de andre gjør. I starten får han til lite, men mot slutten av verksted dagene får han til over halvparten av oppgavene. "Øyvind" får atskillige større problemer på spillet hvor han skal plukke ut enkeltlyder, språklydspill og samme første lyd spill. Han klarer ikke lytte ut enkeltlyder, men sier konsekvent de to første lydene i ordet. Helt på slutten av disse verksted dagene klarer "Øyvind" å løse noen få oppgaver. Disse observasjonene bekrefter de samme funnene vi gjorde på den første kartleggingsprøven. Selv om oppgavene i Språkverkstedet til tider ble vanskelige for "Øyvind" gir han uttrykk for at han koser seg og synes dette er gøy. En spontan kommentar fra "Øyvind" under språkverkstedet var:

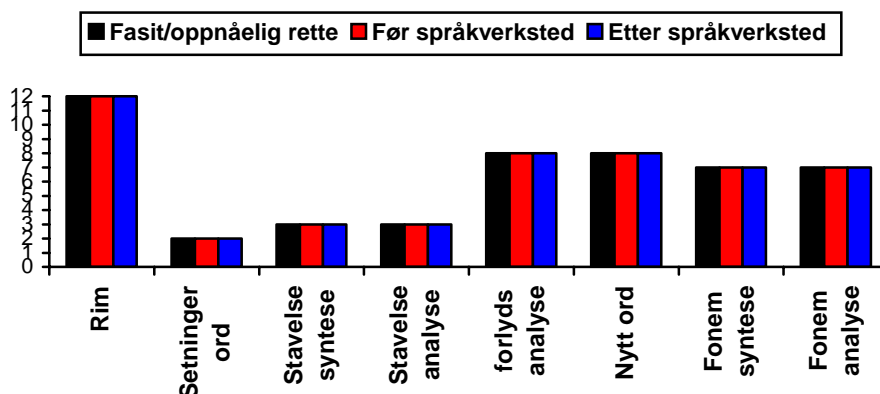
"Æ får jo til.."

Språkverkstedet som tilpasset opplæring for "Øyvind":

Som søylediagrammet viser har "Øyvind" hatt stort faglig utbytte av Språkverkstedet. Ut fra observasjoner kunne vi se at "Øyvind" strevde med enkelte deler av verkstedet, men gjennom veiledning og hjelp fra lærer og medelever kom han likevel videre. Ut fra dette kan vi konkludere med at Språkverkstedet har vært god tilpasset undervisning for "Øyvind".

4.2.2 "Harald", 6.5 år

Kartlegging av "Harald" sin språklige bevissthet før og etter språkverksted:

"Harald" er en aktiv og positiv gutt som har vist at han er faglig sterk i forhold til alder. Han leser og skriver, og er opptatt av både dobbelt konsonant og rett skrivemåte i forhold til ikke lydrette ord. Han vet godt både hva et ord og en setning er, noe som kommer frem når han skriver. "Harald" er sosialt godt utviklet og hjelper gjerne medelever når de spør, men han "overkjører" sjelden de andre i gruppa selv om han kan svaret, og ikke de andre. Han kommer fra et hjem som følger han godt opp på alle måter

Lærerens observasjoner:

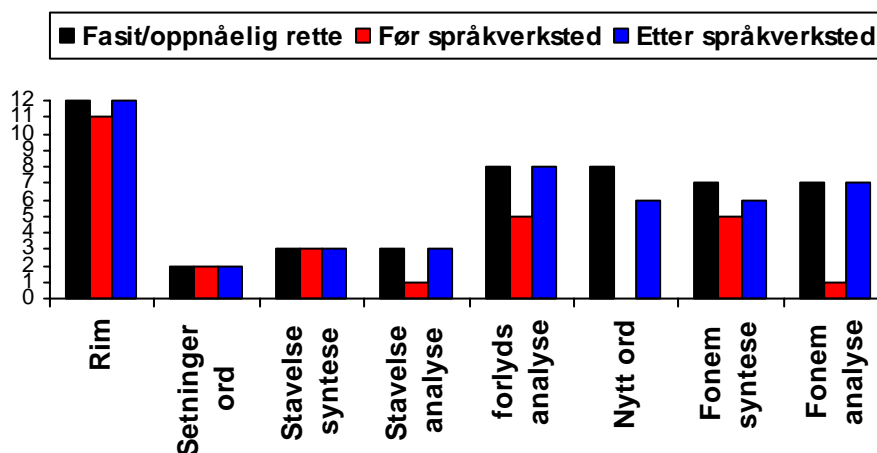
"Harald" mestrer alle oppgavene i Språkverkstedet uten problemer, noe som også er i samsvar med det kartleggingsprøven viser. Selv om "Harald" ikke har problemer med noen av oppgavene ser han ikke ut til å kjede seg. Han ler og er aktivt med hele tiden og gir tydelig uttrykk for at han koser seg og synes dette er gøy. "Harald" får etter hvert en viktig rolle på verkstedgruppa da han er faglig sterk. Han blir en støttespiller for to av de andre uten at han tar over deres rolle, eller overkjører på noen måte. Han veileder og hjelper på en positiv måte, og blir en god drivkraft for de andre.

Språkverkstedet som tilpasset opplæring for "Harald":

Søylediagrammet viser her at "Harald" kanskje hadde lite faglig utbytte av denne runden med Språkverksted. Oppgavene ble for lette for han og gav for få utfordringer. Han burde fått arbeide med oppgaver med høyere vanskelighetsgrad for at undervisningen skulle vært tilpasset hans evner og forutsetninger. Det er likevel viktig å poengtere at "Harald" viste stor grad av trivsel under arbeidet med Språkverkstedet.

4.2.3 "Lene", 6.3 år

Kartlegging av "Lene" sin språklige bevissthet før og etter språkverksted:

"Lene" er en beskjeden jente som ikke sier så mye, eller er aktivt med i store grupper. Hun ligger i startgruppen til å knekke lesekoden, og er svært opptatt av bokstaver. "Lene" bruker ofte bokstavnavnet i stedet for bokstavlyden når hun jobber med bokstavene. Hun blir godt fulgt opp hjemme og kommer fra et ressurssterkt hjem.

Lærerens observasjoner:

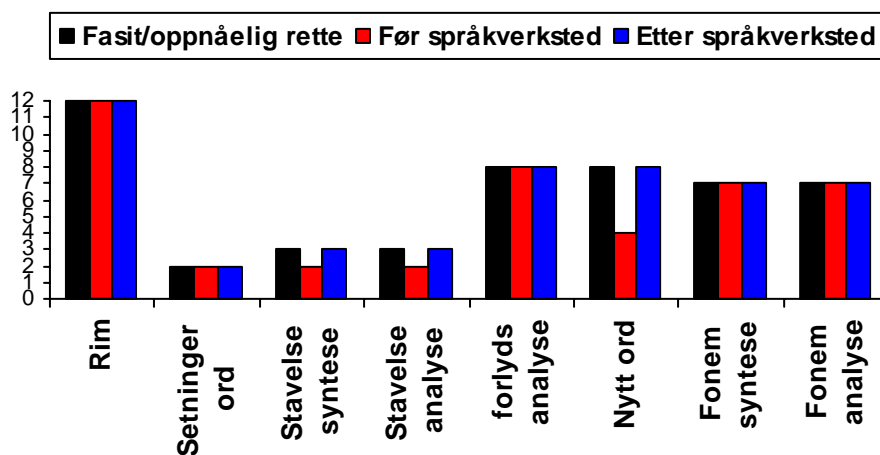
Det er tydelig at "Lene" trives bedre å jobbe i en liten gruppe fremfor en stor. Hun er aktiv med på alle stasjonene og gir uttrykk for at hun synes dette er veldig gøy. "Lene" mestrer de fleste stasjonene og har ingen problemer verken under kommunikasjonsspill, sammensatte ord spill eller rimspill. "Lene" viser derimot at hun har større vansker med spill der en skal lytte ut lyder – språklydspill og samme første lyd spill. Spesielt synlig blir dette når hun jobber med bokstaver som har en annen bokstavlyd enn bokstavnavn. Dette kommer seg etter hvert, og hun blir mer og mer sikker etter hvert som hun spiller.

Språkverkstedet som tilpasset opplæring for "Lene":

Som søylediagrammet viser har "Lene" hatt stor fremgang når det gjelder sin språklige bevissthet etter arbeidet med Språkverkstedet. Oppgavene ble ikke for vanskelige, men heller ikke for lette. Hun fikk hele tiden utfordringer som hun mestret på en god måte. Vi kan dermed konkludere med at Språkverkstedet var god tilpasset opplæring for "Lene".

4.2.4 "Vera", 6.1 år

Kartlegging av "Vera" sin språklige bevissthet før og etter språkverksted:

"Vera" er ei aktiv jente som er positiv til det meste. Hun har nettopp begynt å lese og skrive litt, og finner det veldig gøy. Hun foretrekker ofte å skrive fremfor å tegne, og prøver seg også på å lese lange og ganske kompliserte ord. "Vera" blander av og til bokstavlyd og bokstavnavn når hun skriver, men når hun omtaler de ulike bokstavene kan hun benevne dem både med lyd og navn.

Lærerens observasjoner:

"Vera" er aktivt med på alle stasjonene på Språkverkstedet. Hun ler og er ivrig og hjelper gjerne de andre på gruppa uten å overta på noen måte. "Vera" har ingen problemer med å følge opplegget på de ulike stasjonene, og hun har heller ikke noen problemer med å få til eller mestre de ulike oppgavene. I verkstedboka si skrev "Vera" følgende:

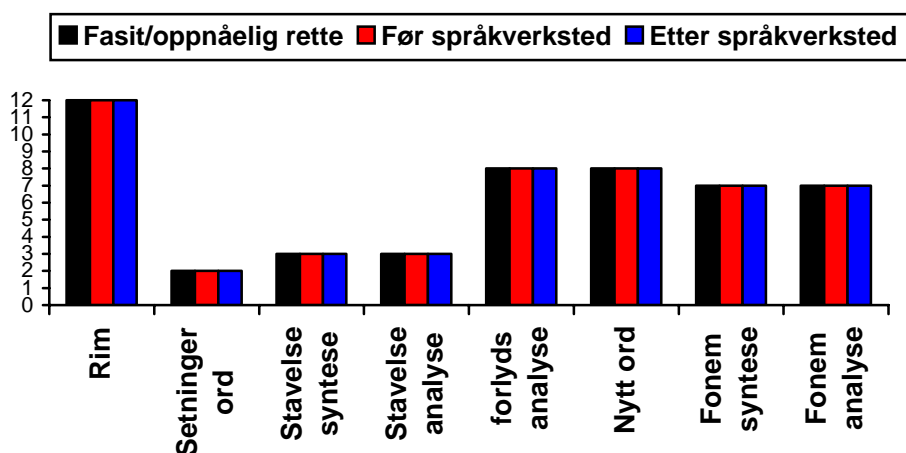
"Devagøy. vi tøyet litegrane"

Språkverkstedet som tilpasset opplæring for "Vera":

Ut fra dette søylediagrammet ser vi at "Vera" i utgangspunktet mestrer de aller fleste områdene som er kartlagt. Språkverkstedet bød likevel på noen utfordringer, men var kanskje i letteste laget for "Vera". For at opplæringen skulle vært tilpasset hennes evner og forutsetninger kunne oppgavene i Språkverkstedet kanskje vært noe vanskeligere. Samtidig ser vi at på de områdene hun viste svakheter skårer hun etter Språkverkstedet fullt hus.

4.2.5 "Heidi" 7.1 år

Kartlegging av "Heidi" sin språklige bevissthet før og etter Språkverksted:

"Heidi" er ei faglig sterk jente. Hun leser godt, er utadvent og får meget god oppfølging hjemme. Hun gir innrykk av å trives på skolen

Lærerens observasjon

"Heidi" tok raskt styringen på sin gruppe under Språkverkstedet. Hun forklarte for de andre hvordan spillet skulle utføres. Hun hjalp også til dersom noen strevde. Hun var i perioder tydelig utålmodig dersom noen brukte for lang tid. Etter litt veiledning fra oss, arbeidet gruppa meget godt sammen. I etterkant var vi spente på hvordan "Heidis" erfaring med Språkverksted hadde vært. I sin verkstedbok skrev "Heidi" følgende:

"Artig å jøre så mye gøy

det artigste var å spile

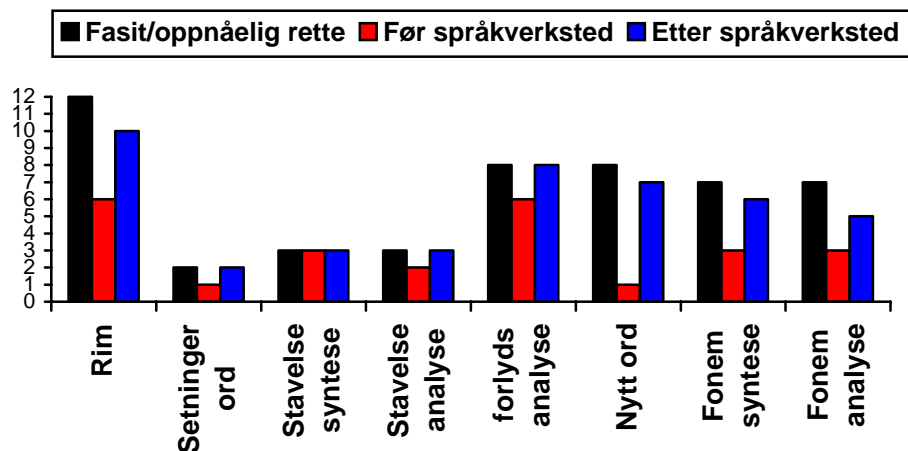
kommunikasjonspill. Håper vi kan jøre det mer"

Språkverkstedet som tilpasset opplæring for "Heidi":

Søylediagrammet viser her at "Heidi" kanskje hadde lite faglig utbytte av denne runden med Språkverksted. Oppgavene ble for lette for henne og gav for få utfordringer. "Heidi" burde fått arbeide med oppgaver med høyere vanskelighetsgrad for at undervisningen skulle vært tilpasset hennes evner og forutsetninger. Det er likevel viktig å poengtere at "Heidi" viste stor grad av trivsel under arbeidet med Språkverkstedet, noe hennes kommentarer i verkstedboka viser.

4.2.6 "Kjell", 7.11 år

Kartlegging av "Kjell" sin språklige bevissthet før og etter Språkverksted:

"Kjell" har hatt utsatt skolestart. Årsaken til dette var sein språkutvikling, og at han var noe umoden sosialt. "Kjell" er en blid og arbeidsom gutt. Han strever med å lære språklydene. Her er det mistanke om dysleksi. "Kjell" følges meget godt opp hjemme.

Lærerens observasjoner:

"Kjell" strevde voldsomt under de første rundene med Språkverksted. Som den arbeidsomme gutten han er, ga han seg ikke. Etter hvert var det som om noe løsnet. Han fikk til rim spill, sammensatte ord og kunne plutselig hjelpe andre på gruppa. Dette var en stor dag for både "Kjell" og oss. Han har i ettertid flere ganger spurt når vi skal "spille" igjen.

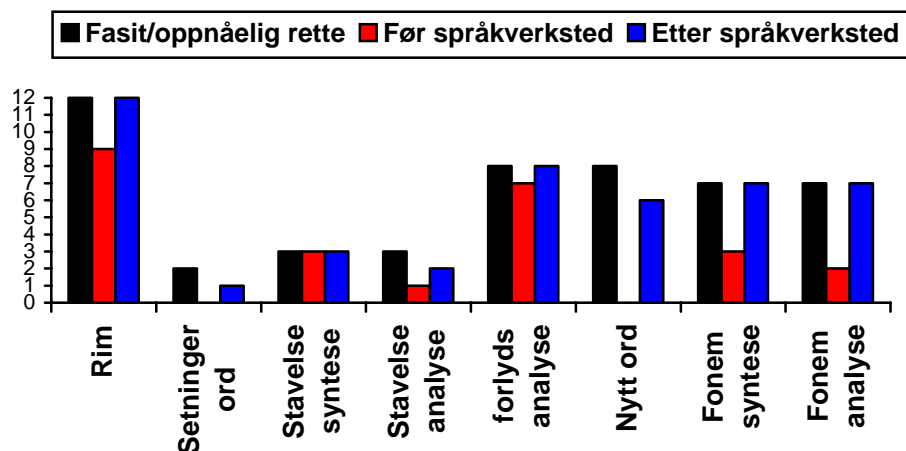
Vi ønsker også å nevne at som en forlengelse av Språkverkstedet, har "Kjell" nå begynt å sette sammen mange lyder til ord. Han er en gutt som er interessert i å lese, og som virkelig arbeider for å klare det.

Språkverkstedet som tilpasset opplæring for "Kjell":

"Kjell" var en av våre svakeste informanter, men som søylene viser har også han vist stor faglig utvikling gjennom bruk av Språkverkstedet. Oppgavene var i utgangspunktet vanskelige for han, men med veiledning og hjelp fra medelever og lærere, mestret han dem etter hvert. For "Kjell" har dermed Språkverkstedet fungert som god tilpasset opplæring.

4.2.7 "Bendik", 7.0 år

Kartlegging av "Bendik" sin språklige bevissthet før og etter språkverksted:

"Bendik" er en noe usikker gutt, som lett får følelsen av å misslykkes. Han har i høst gått gjennom en opprivende skillsmisse mellom sine foreldre. Han faller lett i tanker og må ha hjelp for å konsentrere seg. Til tross for skillsmissen, har foreldrene greid å følge opp "Bendiks" skolearbeid.

Lærerens observasjoner:

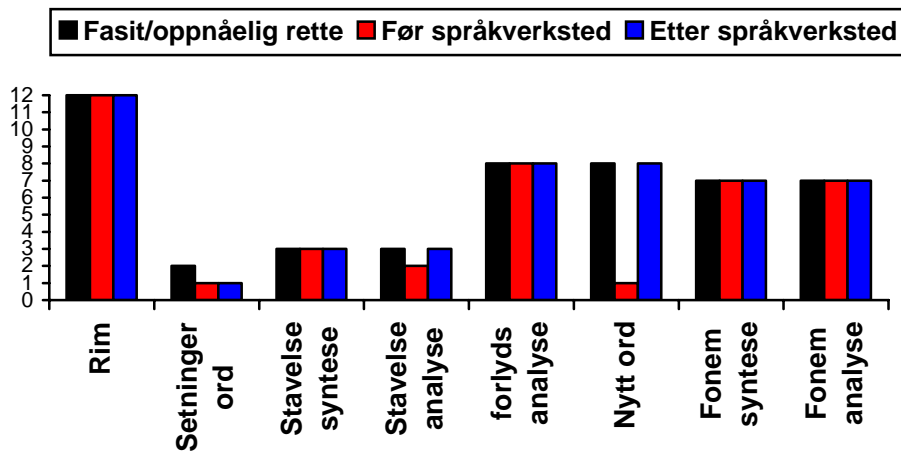
Som nevnt ovenfor er "Bendik" en usikker gutt, som lett gir opp. Så også under Språkverkstedet. Når han følte at han ikke fikk det til, ville han avslutte, eller bare sitte å se i lufta. Her var "Heidi" til stor hjelp. Hun ga tydelige beskjeder om hva hun forventet av ham. "Kjell" fikk også brukt sin nyervervede forståelse til å hjelpe "Bendik". Som vi ser av resultatet ovenfor har "Bendik" helt klart lært masse. Han ble også etter hvert som han opplevde å lykkes, mer positivt innstilt til arbeidet.

Språkverkstedet som tilpasset opplæring for "Bendik":

"Bendik" var usikker i oppstarten på Språkverkstedet. Dette viste seg som ulyst og lite engasjement på gruppa. Søylediagrammet viser likevel at med støtte fra en voksen og fra medelever har "Bendik" god faglig utvikling etter Språkverkstedet. På dette grunnlaget vil vi si at Språkverkstedet har vært god tilpasset opplæring for "Bendik".

4.2.8 "Marit", 6.11 år

Kartlegging av "Marit" sin språklige bevissthet før og etter språkverksted:

"Marit" er ei faglig flink jente, som i høst har hatt kjempeutvikling når det gjelder lesing. Hun er topp motivert, og blir godt fulgt opp hjemme.

Lærerens observasjoner.

"Marit" viser omsorg og er svært hjelpsom når noen strever under spillene. Hun er helt klart diplomaten i gruppa. Hun veileder der "Hilde" gir ordre. "Marit" har helt klart en viktig rolle som brobygger. Hun mestrer alle spillene godt.

I verkstedboka skriver "Marit" følgende ved siden av tegningen av en katt:

"Det var gøy, mjau"

Språkverkstedet som tilpasset opplæring for "Marit":

Ut fra dette søylediagrammet ser vi at "Marit" i utgangspunktet mestrer de aller fleste områdene som er kartlagt. Språkverkstedet bød likevel på noen utfordringer, men var kanskje i letteste laget for "Marit". For at opplæringen skulle vært tilpasset hennes evner og forutsetninger kunne oppgavene i Språkverkstedet kanskje vært noe vanskeligere. Samtidig ser vi at på de fleste områdene hun hadde svakheter skårer hun etter Språkverkstedet fullt hus. Der hun derimot ikke har noen fremgang, på setninger og ord, er det viktig å være oppmerksom på at dette er et område Språkverkstedet ikke direkte berører. Arbeidet med setninger kommer først i etterarbeidet i verkstedbøkene

5.0 Sammenfattende drøftinger

Som vi skrev innledningsvis i oppgaven vår er tilpasset opplæring et grunnleggende prinsipp i norsk skole. Med dette som utgangspunkt, har vi gjennomført et klasseromprosjekt, der vi har undersøkt om Språkverksted gir den nødvendige tilpassing i begynneropplæringa i norsk.

Når vi ser på resultatet av kartleggingstesten, ser vi at de barna som skåret lavest på den første kartleggingen, skårer betydelig bedre etter arbeid med Språkverkstedet. Dette viser at de har hatt faglig utbytte og at undervisningen har vært tilpasset deres evner og behov. Går vi videre til resultatet av kartleggingen for "Heidi", "Harald" og til dels "Marit", er det vanskelig å si noe om deres faglige utbytte. Kartleggingsprøven var i utgangspunktet for lett for dem, derfor kan vi heller ikke si noe om faglig utbytte. Som vi har vist til under presentasjonen av barna, var det flere av de faglig sterke elevene som gav skriftlig uttrykk for at de likte å arbeide med Språkverkstedet. Videre observerte vi at de var svært aktive på gruppene med instruksjoner og veiledning for medelever. Vi så også at de gjerne ønsket å fortsette arbeidet når den tilmålte tiden var ute. Det er viktig med trivsel i læresituasjonen. Det er også en god egenskap å veilede andre i en gruppeprosess. Vi konkluderer allikevel med, at for disse elevene ga ikke denne runden med språkverksted den nødvendige tilpasning. Med deres arbeidslyst og engasjement burde de fått oppgaver som i langt større grad var tilpasset dere evner og behov. Det området vi så at de fikk en viss grad av utfordringer var i kommunikasjonsspillet. Her måtte de arbeide med sin pragmatiske bevissthet for å dra med seg andre elever på gruppa.

Når vi har presentert Språkverkstedet tidligere i oppgaven, har vi vist til at det finnes ulike spill og ulike nivå på spillene som følger med opplegget. Vi valgte de enkleste spillene i denne første runden. Av hensyn til vårt prosjekt, valgte vi også å ha alle informantene fordelt på to grupper. Det betyr at gruppene bestod av informanter med svært ulikt resultat på kartleggingen. Vi ser at gruppene skulle vært satt sammen på en annen måte. Når vi i ettertid skal arbeide med Språkverksted, vil vi lage en egen

gruppe for de flinkeste elevene. Vi vil da kunne gi disse oppgaver fra Språkverkstedet med større faglige utfordringer, slik at også læringsutbyttet for dem blir optimalt.

Vår erfaring så langt, er at Språkverkstedet langt på vei har innfridd våre forventninger. Med enkel tilrettelegging kan det tilpasses de fleste barn og deres læringsbehov. Det er en morsom og lærerik metode som er med på å skape variasjon i det viktige arbeidet med språklig bevissthet. En forutsetning for å lykkes med Språkverkstedet, er at den voksne forbereder seg grundig. Instruksjonene må leses godt, og en må ha spilt spillene på forhånd.

5.1 Språkverkstedet som arbeidsverktøy

Vi har tidligere i oppgaven presentert Språkverkstedet. Spillene er innbydende og ryddig organisert i esker noe som også er med på å engasjere barna. Hver eske inneholder flere spill med varierende vanskegrad. Det følger med en grundig og lettfattelig veiledning til spillene. De samme bildekortene går igjen i alle spillene på alle nivå. Dette gjør at når barna først har vært gjennom en runde med Språkverksted, så kjenner de bildene, og dermed blir det lettere for dem å søke nye utfordringer i nye spill. Spillekortene har tydelige bilder og flere av dem har en humoristisk "snert" som barna liker. Her kan vi nevne bildet av en "fis" som selvfølgelig skal rime på "is". Som nevnt ovenfor, er det av avgjørende betydning at den voksne setter seg grundig inn i spillene før de blir presentert for barna. Dette er en del av motiveringsfasen til verkstedsarbeidet. Barna må forstå hva de skal gjøre før de går i gruppene. Uten denne motiveringsfasen blir det lett frustrasjoner fordi de må vente på hjelp fra en voksen. Dette igjen kan lett føre til uro blant barna noe som i verste fall kan resultere i lite, eller ikke noe læringsutbytte. Vår erfaring er at det i de første rundene med Språkverksted bør være to voksne for å veilede barna. Når de så er kjent med spillene og arbeidsmåten, går det greit å være en voksen.

Vi ser også at Språkverkstedmaterialet kan tas ut av verkstedtenkingen og brukes i forhold til enkeltbarn, eller små grupper av barn, for å øve på ting som er viktig for disse barna - språkgrupper. Vi gir med dette barna mulighet til i neste omgang å delta mer på likefot i verkstedarbeidet.

Kapittel 5 Sammenfattende drøftinger

Den erfaringen vi sitter igjen med etter klasseromprosjektet, er at Språkverkstedet gir oss mange spennende muligheter for å tilrettelegge undervisningen for alle elevene på 1. og 2. trinn. I hånden på den rette lærer gir Språkverkstedet mange muligheter til å gi tilpasset begynneropplæring i norsk.

6.0 Avsluttende kommentarer

Vi har i dette klasseromprosjektet gjort en undersøkelse for å belyse om Språkverkstedet er et godt arbeidsverktøy i begynneropplæringa i norsk, og om materialet gir rom for nødvendig tilpasset opplæring. Språklig bevissthet er et viktig fundament for god lese- og skriveutvikling. Med utgangspunkt i vår undersøkelse ser vi at Språkverkstedet gir mange muligheter for varierte og differensierte oppgaver med sikte på å lære sentrale områder i den grunnleggende lese- og skriveopplæringen.

De fleste av informantene hadde en markant forbedring av sine resultater da de ble kartlagt etter verksted perioden. Utfordringen vår videre ligger i å tilpasse opplegget slik at de elevene som i utgangspunktet skåret høyt på kartleggingsprøven, får de faglige utfordringene de har krav på. Vår erfaring så langt, er at Språkverkstedet er et godt materiale, som med enkel tilrettelegging og organisering kan tilpasses de fleste barns forutsetninger og behov. For at vi skal kunne tilpasse undervisningen for den enkelte, forutsetter dette grundig kartlegging av elevene. Likeså viktig er vår tilrettelegging av læringssituasjonen. Vår inndeling av grupper var ikke bra. Vi burde ha gitt de barna som skåret høyest på kartleggingsprøven, større utfordringer. De burde ha vært på en egen gruppe, og fått spill som ga dem større faglige utfordringer.

Det har vært en spennende prosess å arbeide med klasseromprosjektet. Begrepet tilpasset opplæring har fått en klarere betydning for oss i vårt daglige arbeid med barna. Vi har erfart hvor mye lettere det er å tilrettelegge undervisningen når vi har en grundig kartlegging av elevene som utgangspunkt. Vi har gjort noe feil underveis, som for eksempel inndelingen av grupper, og valg av oppgaver til de elevene som skåret høyest på prøven. Dette er erfaringer som vi tar med oss i vårt videre arbeid med å få til en best mulig tilpasset opplæring i vår skolehverdag. Nå blir det spennende å følge informantene videre, for å se om deres leseferdigheter blir påvirket av vårt arbeid med Språkverksted.

Litteraturliste

Haugstad Odd, 2004: *Begynnerlesing. Praktisk teoretisk innføring*. Pedagogisk forlag

Hole Kari, 2003: *Læringsstrategier i tilpasset opplæring*. Info vest forlag

Høigård Anne, 2004: *Barns språkutvikling muntlig og skriftlig*. Universitetsforlaget

Engen Liv, 2002: *Lærerens ABC, håndbok i lese- og skriveopplæring*. Damm & Søn AS

Kulbrandstad Lise Iversen, 2003: *Lesing i utvikling, teoretiske og didaktiske perspektiver*. Fagbokforlaget

Utdannings- og forskningsdepartementet: *Læreplanverket for den 10- årige grunnskolen*, 1996

Utdannings- og forskningsdepartementet: Opplæringsloven § 1.2. Sist endret LOV-2004-07-02-62 fra 2004-09-01

Utdannings- og forskningsdepartementet: *St. meld. Nr. 30. (2003-2004) Kultur for læring*

Traavik Hilde, 2003: *Skrive- og lesestart*. Fagbokforlaget

Nettadresser:

1) <http://www.elevsiden.no/tilpassetopplaering>

Artikkel om tilpasset opplæring

2) <http://www.elevsiden.no/tilpassetopplaering/1104529521>

Artikkel skrevet 2004. *Hva er tilpasset opplæring* av Odd Ivar strandkleiv og Sven Oscar Lindbäck

**TEST
IAKTTAKELSE
AV
SPRÅKLIG
OPPMERKSOMHET.**

**Instruksjonshefte med
skjema og bilder.**

Oppgave 1a og 1b. Rim.

Hjelpemidler: Elevark 1a og elevark 2 til 1b (bilder)

Instruksjon: (Lærer forsikrer seg at barnet vet hva det vil si å rime. Lag enkle rim sammen med barnet, eks En mann bodde i en?).

”Her har du 3 bilder. Kan du fortelle meg hva de forestiller?”

”Nå sier jeg et ord. Kan du peke på det bildet som rimer?”

Nevn ordene i den rekkefølgen som er angitt på notatarket.

2. Setning og ord

Hjelpemidler: 10 klosser.

Instruksjon: ”Nå skal vi prøve noe annet. Jeg skal fortelle deg en liten historie og så skal jeg vise deg hva vi skal gjøre”.

Læreren sier setningen: Pia fikk en ny sykkel. Samtidig legges en kloss for hvert ord. Etterpå prøver eleven å si den samme setningen, samtidig som han/hun peker på en kloss for hvert ord.

”Nå skal vi gjøre det samme med en annen historie: Per har to store hunder”:

”Og nå skal vi gjøre det samme med denne historien: Vi så en elefant på sirkus”:

3a. Stavelser – syntese.

Hjelpemidler: * 10 klosser

* Bilder av papegøye, helikopter og gravemaskin.

Instruksjon: (Prøvetakeren har et bilde med bildesiden ned).

”Se jeg har et bilde her. Jeg vil ikke vise deg hva det er på det. Det skal du få gjette. Jeg skal hjelpe deg litt ved å si hva det er på en merkelig måte. Så skal du se om du kan gjette hva bildet forestiller. Lytt nå godt etter!”.

1) pa--pe--gøy--e

ordne uttales med 2 sek. Pause mellom stavelsene, og samtidig med uttalen av hver stavelse legges en kloss foran barnet (i barnets leseretning). Deretter samles klossene sammen og barnet oppfordres til selv å gjenta prosessen på den anviste måte, før det gjetter hva ordet blir.

2) he--li--kop—ter

3) gra--ve--mas--kin

3b. Stavelse – analyse.

Hjelpemidler: 10 klosser og bilde av tannbørste, krokodille og feier.

Instruksjon: Barnet får et bilde som det ikke har sett.

”Nå skal du få et bilde, og så er det min tur til å gjette. Du skal si det på samme måte som jeg gjorde og legges klossene slik som jeg gjorde.

1) tannbørste

2) krokodille

3) feier

4. Forlydsanalyse.

Hjelpemidler: Bilder til instruksjonen: is – sil. Elevark 4.

Bilder til oppgaven: mål – mur – gris – nål – mann – kost – gull – rose.

Generelt om prøven: det er to oppgaver her – forlydsanalyse og fjerning av 1.lyd slik at det fremkommer et nytt ord.

Instruksjon:

1) ”Her er et bilde av en is. Kan du høre at is begynner med en lyd som sier i-i-i.

Her er et annet bilde, det er en sil. Kan du fortelle meg hva slags lyd som s – s –il begynner med. Hvis barnet ikke kan svare, sier læreren det meget langsomt og forærer eleven lyden s – s – s.

2)Lytt nå til s – s – il igjen. Første lyd var s – s – s. Kan du høre hva slags lyd som er tilbake når vi tar vekk s – s – s?

Nå kommer noen flere ord.

1)kan du si den lyd som ----- begynner med?

2)Lytt til ordet igjen. Første lyd var x. Kan du høre hva som er tilbake hvis vi tar x vekk?”

Det gis ett poeng for å kunne utskille første lyd klart, og det gis ett poeng for å kunne si hvilket nytt ord som fremkommer.

5. Fonemer.

a)Syntese.

Hjelpemidler: Elevark 5

Instruksjon: ”Her er noen nye bilder. Vet du hva de forestiller?

(Alle bildene benevnes – også av eleven).

Nå skal du høre – nå sier jeg lydene i et av ordene, og så skal du prøve å finne ut hva det er for et ord jeg tenker på”.

Ordene gjennomføres i den rekkefølgen som er anført på notatarket.

b)Analyse.

Hjelpemidler: Elevark 6

Instruksjon: ”Her er noen bilder. Kan du fortelle meg hva bildene forestiller? (Alle bildene benevnes – også av eleven).

Nå skal du si ordene på samme måte som jeg gjorde før, og så skal jeg prøve å finne ut hva for et ord du tenker på”.

Her kan rekkefølgen ikke fastlettes forut.

NB! Hvis eleven ikke selv kan komme i gang med denne oppgaven, så la eleven legge et antall klosser for hver lyd i ordene. Benytt rekkefølgen på elevarket. La eleven si lyden etter hvert som han/hun legger klossen.

1a) RIM.**"PEK PÅ DET ORDET SOM RIMER". (ELEVARK 1).**

	Is	Ål	Klokke	Riktig		Is	Ål	Klokke	Riktig
Spis									
Stål									
Rokke									
Pris									
Lokke									
Skrål									

Merknader: _____

1b) RIM.**"PEK PÅ DET ORDET SOM RIMER" (ELEVARK 2).**

	Sel	Mål	Mat	Riktig		Sel	Mål	Mat	Riktig
Mel									
Fat									
Hel									
Lat									
Bål									
Nål									

Merknader: _____

2. SETNING OG ORD.**INSTRUKSJONSSETNING: PIA FIKK EN SYKKEL.**

	Antall ord	Riktig		Antall ord	Riktig
Jan har to store hunder					
Vi så en elefant på sirkus					

Merknader: _____

3 A) STAVELSER – SYNTSE (ELEVARK 3).

	Syntesen	gjentagelsen	Riktig syntese
Papegøye			
Helikopter			
Gravemaskin			

	Syntesen	gjentagelsen	Riktig syntese
Papegøye			
Helikopter			
Gravemaskin			

Merknader: _____

3 B) STAVELSER – ANALYSE (ELEVARK 4).

	Analysen	Riktige
Tannbørste		
Krokodille		
Feier		

	Analysen	Riktige
Tannbørste		
Krokodille		
Feier		

Merknader: _____

4 FORLYDSANALYSE. INSTRUKSJONSORD: IS – SIL (ELEVARK 4).

	A		B			A		B	
	Forlyd	Riktig	Nytt ord	Riktig		Forlyd	Riktig	Nytt ord	Riktig
Mål									
Mur									
Nål									
Gris									
Mann									
Kost									
Gull									
Rose									

Merknader: _____

5 A) FONEM – SYNTSESE (ELEVARK 5).

	Syntesen		Riktig			Syntesen		Riktig	
Ku									
Ål									
Sol									
Mål									
Lys									
Såle									
Fole									

Merknader: _____

5 B) FONEM – ANALYSE (ELEVARK 6).

	Syntesen		Riktige			Syntesen		Riktige	
Is									
Fe									
Bil									
Sil									
Katt									
Fele									
Båt									

Merknader: _____
